

ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE DAVRANIŞSALCI PARADİGMANIN ANLAMI, KÖKENİ VE ÇATIŞMA ÇÖZÜMLEMESİ ÖRNEĞİNDE DAVRANIŞSALCILIĞIN KATKISI

Erdem ÖZLÜK*

ÖZET

Uluslararası İlişkiler disiplini sosyal bilimlerdeki diğer disiplinlere göre oldukça yeni olmasına rağmen zengin bir teorik alt yapıya sahiptir. Disiplinin bir asırlık tarihinde patlak vermiş üç büyük tartışma vardır. Bu tartışmalardan ikincisi olan Gelenekselcilik Davranışsalcılık tartışması disipline hem özerklik kazandırmış hem de disiplinin daha bilimsel bir kılfı bürünmesi anlamında önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak ikinci büyük tartışmada Davranışsalcılığın oynadığı rol özellikle Türkçe literatürde hep ihmal edilmiş ve bu konuda geniş çaplı çalışmalar yapılmamıştır. Disiplinde metodolojik bir devrim gerçekleştirerek disipline özerkliğini kazandıran, dış politika analizi başta olmak üzere, karar alma yaklaşımı, oyun teorileri, sistem yaklaşımı, içerik analizi, veri derleme/toplama, simülasyon ve daha birçok başlıkta epistemik ve metodolojik açılımlar sağlamış olan Davranışsalcılığın en büyük katkılarından biri de çatışma çözümlemesidir. Bir savaşın ürünü olan disiplinin en temel kaygısı, benzer savaş ve çatışmaları önlemektir. Davranışsalci paradigmanın ışığı altında, geleneksel yol ve yöntemlerin dışında alternatif bir bakış açısı ile çatışma çözümlemesi çalışmaları 1950'lerin başından bugüne değin disiplinin en gözde alanlarından biri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler Disiplini, Gelenekselcilik, Davranışsalcılık, İkinci Büyük Tartışma, Çatışma Çözümlemesi

ABSTRACT

Although International Relations (IR) is one of the junior disciplines among social sciences it has a rich theoretical basis. In its centennial history, IR has witnessed three great debates. Traditionalism-Behavioralism debate, known as the second great debate, has led the International Relations discipline gain autonomy and more scientific identity. However the meaning of Behavioralism in the second great debate is neglected and has not been adequately dealt with particularly in Turkish literature. One of the main contribution of the Behavioralism providing epistemological and methodological changes in the many topics such as foreign policy analysis, theories of decision-making, game theory, data-making, simulation, system approaches, and content analysis is conflict resolution. Conflict Resolution, in the light of Behavioralism, has been one of the most favorite working areas in the discipline since the beginning of the 1950s.

Keywords: Discipline of International Relations, Traditionalism, Behavioralism, Second Great Debate, Conflict Resolution

Giriş

Uluslararası İlişkiler disiplini I. Dünya Savaşı'nın ardından özgün bir çalışma alanı olarak doğmuş ve kısa sürede sosyal bilimlerin en cazip çalışma alanı haline bürünmüştür. Disipline yönelik bu ilgiyi sadece pratikte yaşanan gelişmelere değil aynı zamanda teorik tartışmaların etkisine dayandırarak açıklayabiliriz. Zira sosyal bilimlerin diğer disiplinleri ile karşılaştırıldığı zaman oldukça genç bir disiplin olan Uluslararası İlişkiler'in yaklaşık bir asırlık tarihinde zengin bir teorik çeşitlilik vardır.

* Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Disiplinin kurucu tartışması olarak adlandırılan İdealizm-Realizm tartışması disiplinde yaşanan üç büyük tartışmanın ilkinin teşkil etmektedir. Uluslararası ilişkilerin açıklanmasında ve analiz edilmesinde, başta savaş olmak üzere bir çok sorunun çözümünde kullanılabilecek reçetelerin neler olabileceği gibi temel konularda farklı bakış açılarına sahip bu iki paradigma tek bir sepette toplanarak ‘Gelenekselci’ Uluslararası İlişkiler teorilerini oluştururlar. Aslında İdealistler ve Realistler kendilerini en başta öz olarak aynı kefeye koymasalar da, II. Dünya Savaşı sonrasında disiplin içerisinde ağırlığını hissettiren Davranışsalcılar kendilerinden önceki dönemi *Geleneksel*, bu dönemdeki çalışanları da *Gelenekselciler* olarak tanımlamışlardır. Aktör olarak ulus-devleti, zemin olarak Avrupa’yı, özerk bir alan olarak politikayı, metodolojik olarak da tarihsel analizi seçmiş olan bu iki ‘ayrı’ yaklaşımın ayrılıklarının görüntüden ibaret olduğunu söyleyen Davranışsalcılar, birçok noktada kendisinden önceki dönemin yaklaşımlarından ayrılmaktadır (Denemark, 1999:43.). Bu ayrım noktaları disiplinde ikinci büyük tartışma olarak adlandırılan Gelenekselcilik-Davranışsalcılık tartışmasının kaynağını oluşturur.

İkinci büyük tartışmanın taraflarından biri ve yaklaşık 30 yıl disiplini derinden etkilemiş olmasına rağmen Davranışsalcılık, özellikle de Türkçe literatürde hep ihmal edilmiş ve bu konuda geniş çaplı çalışmalar yapılmamıştır. Bu çalışmanın amacı disiplinde metodolojik bir devrim gerçekleştirerek disipline özerkliğini kazandıran Davranışsalcılığın “ihmal edilmiş” katkılarını açığa çıkarmaktır. Dış politika analizi başta olmak üzere, karar alma yaklaşımı, oyun teorileri, sistem yaklaşımı, içerik analizi, veri derleme/toplama, simülasyon ve daha birçok başlıkta epistemik ve metodolojik açılımlar sağlamış olan Davranışsalcılığın en büyük katkılarından biri de çatışma çözümlemesidir (*conflict resolution*). Bir savaşın ürünü olan disiplinin en temel kaygısı, benzer savaş ve çatışmaları önlemektir. Davranışsalci paradigmanın ışığı altında, geleneksel yol ve yöntemlerin dışında alternatif bir bakış açısı ile çatışma çözümlemesi çalışmaları 1950’lerin başından bugüne değin disiplinin en gözde alanlarından biri olmuştur. Bu çalışmanın bir diğer amacı da çatışma çözümlemesi konusunda yapılan çalışmaların disipline kazandırdıklarını analiz etmektedir. Ancak yapacağımız analizi anlamlı kılmak adına öncelikle Davranışsalcılığın Uluslararası İlişkiler disiplinde ifade ettiği anlama değinmeli ve özellikle Davranışsalcılığın “teori” algılamasının kendisinden önceki dönemden hangi noktalarda ayrıldığına altını çizmeliyiz.

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsalcılığın Doğuşu

Uluslararası İlişkiler disiplini inter-disipliner bir formasyona sahiptir. Bu formasyon disiplinin bazı mensupları tarafından reddedilmiş, kimileri ise bu durumun disiplini ayrıcalıklı kıldığını savunmuştur. Disiplinin doğuşundan önceki döneme, doğuş yıllarına ve II. Dünya Savaşı’nı takip eden yıllara bakıldığında, Uluslararası İlişkiler’in inter-disipliner yapısı kendini gösterir. Jeopolitik ve strateji çalışmaları, sosyo-psikolojik yaklaşımlar, tarih, ekonomi, hukuk ve bunları destekleyen disiplinler Uluslararası İlişkiler’in profilini çizerken iç içe kümelenmiş disiplinleri teşkil ederler (Long, 2005:77, Brown, 2000:114).

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsal Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı

Bu anlamda Psikoloji ve Sosyoloji'de yaşanan paradigmatik değişimler Uluslararası İlişkiler'i ikinci planda etkilerken, Siyaset Bilimi'nde yaşanan teorik tartışmalar ve yenilikler Uluslararası İlişkiler'in zemininde önemli kaymaların yaşanmasına yol açmıştır.

Ancak disiplinler arası etkileşimin boyutunun üst düzeyde olması, disiplinlerin temel kaygılarının aynı olduğu anlamına gelmez. Örneğin, siyaset teorisi iyi bir yaşam ve daha iyi bir politik düzen peşinde koşan bir yöne ağırlık verirken, uluslararası teori (*international theory*) hayatta kalmanın peşindedir (Linklater, 1990:4) Ayrıca disiplinlerin çalışma sahaları ve teknikleri arasında da büyük farklılıklar vardır. Uluslararası ilişkiler çalışanlar Sosyoloji, Psikoloji ve hatta Siyaset Bilimi çalışanlardan farklı olarak anlamaya çalıştıkları konuya doğrudan katılamazlar. Hariçte kalarak gözlemlerini yürütür, çalışmalarını bu şekilde yönlendirirler; zaman baskısı, yüksek maliyetler ve güvenlik endişesi bir Uluslararası İlişkiler çalışanının incelediği konuya dahil olmasını engeller (Fagen, 1961:29). Tüm bunların dışında Uluslararası İlişkiler'de konuya dair verileri derlemek, diğer disiplinlere nazaran çok daha külfetlidir, tabii bir de gizlilik sorunu ve güvenilir bilgiye ulaşma imkanlarının kısıtlılığını da eklemek gerekir (Singer, 1965:29).

Disiplinler arasındaki bu farklılıklara rağmen sosyal bilimler çatısı altında yer alan tüm disiplinler birbirini doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkilemiştir. Disiplinler arası etkileşiminin en iyi örneğini Psikoloji, Sosyoloji ve oradan da Siyaset Bilimi'ne sıçrayan Davranışsalcılık temsil eder. Davranışsal paradigmanın son durağı ise 1950'li yıllardan itibaren Uluslararası İlişkiler disiplini olmuştur. Sosyal bilimlerin doğasında yatan en temel soru(n)lardan biri insan davranışlarının ya da disiplinin temel öznelinin, davranışlarının nasıl analiz edileceği ve araştırmaların nasıl yönlendirileceği ile doğrudan ilgilidir (Schwab, 1960:1). Bu sorunun çözümüne dair birbirine karşıt iki düşünce biçimi uygun adres olarak gösterilmiş; kimileri tercihini tarihsel yorumlamadan yana kullanırken kimileri de bilimsel yaklaşımların daha doğru bir seçim olduğuna kanaat getirmiştir (Reynolds, 1973:26). Aslında Uluslararası İlişkiler disiplininde diğer disiplinlerden esinlenen tartışmanın özünde de bu tercih sorunu yatar. Sosyal bilimlerin diğer disiplinlerinde bu tercih sorununun hangi düzeyde yankı bulduğu ayrı bir çalışmanın konusu olmalıdır. Uluslararası İlişkiler'de bu tercih sorununun bir uzantısı olan Davranışsalcılığın ifade ettiği anlama geçmeden önce, bu paradigmanın hayat bulduğu zemine öncelikle bakmak gerekir. Çünkü Davranışsalcılık da diğer birçok teorik açılım gibi pratikteki gelişmelerden doğrudan etkilenmiştir (Armstrong, 2003:358).

1945 sonrası dönemde sıcak savaş sona ermiş ancak savaşın hemen ardından oluşan bloklar arasındaki ilişkiler gerilince Soğuk Savaş kendisini hissettirmiştir. Uluslararası sistem iki kutuplu bir hal alırken, kutupların ayracı işlevini ideolojiler görmüştür. Kitle imha silahları icat edilmiş ve Japonya örneğinde kitleleri imha edebileceği anlaşılmıştır. Bu dönemde ayrıca 1930'lardan itibaren sinyalleri gelen dekolonizasyon süreci meyvelerini verirken, seksene yakın devlet bağımsızlığını kazanmıştır. Yine bu dönemde Bretton Woods sistemi oturmaya başlamış, ulvi ve süflü politika ayrımı anlamsızlaşmış, yeni aktörler rollerini,

eskileri ise yeni rollerini tecrübe etmeye başlamışlardır. Teknolojik gelişmeler hayallerin gerçeğe dönüştürülmesinde sınırları zorlamıştır (Çalış&Özlük, 2006).

Bu ve benzeri gelişmeler, başta politika yapıcılar (onlar politik düşünün, bilimsel metodun ilkelerini görmezden gelirse ilerleme kaydedemeyeceğini ve global krizleri anlamakta yetersiz kalacağını görmeye başlamışlardı) olmak üzere toplumsal katmanda da bireyleri oldukça zorluyordu (Kotsch, 1965:23). İşte bu ortamda birazda bu zorlukları yenmek gibi pragmatik bir dürtü ile Uluslararası İlişkiler akademiyası bilimsel bir çalışma alanı yaratma gayretine girdi (Holsti, 1981:9). Akademiya, bu çalışma alanı için uygun coğrafyanın da -uluslararası politikanın yeni hegemon adayı ABD olduğu için ve bu yüzden herkesten daha çok anlamak, açıklamak eylemlerini icra etmesi gerektiği için- Amerika olduğuna kanaat getirdiler (Ashley, 1984:230). Zaten Amerikalı disiplin mensupları bu konuda çok istekliydi ve bu araştırmaların yürütülmesi için gerekli maddi güce de sahiptiler (Platig, 1969:7). Öte yandan Nazi zulmünden dolayı Avrupa'dan kaçıp Amerika'yı yurt edinen birçok akademisyen, totaliter ideolojilere karşı rasyonel araştırmanın otonomisini temel amaç olarak benimsemiş ve disiplini daha 'bilimsel' bir kalıba sokmaya çalışmıştır (Tickner, 2005:2175).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yukarıda zikredilen ve asla yadsınamayacak ontolojik gerekçeler ve epistemolojik zemin, disiplinde hakim söylemi teşkil eden paradigmalardan ya da -Kuhnian anlamda- *olağan dönem*in derin sarsıntılar geçirmesine sebebiyet verdi (Kuhn, 2003:70, Mayer, 1994:328, Friedman, 2002, 171). Yeni bir döneme adım atılmış ve disiplinin geleneksel olarak yaftalanan teorik yaklaşımları bu yeni dönemi açıklamakta zorlanmaya başlamışlardı. Hatta II. Dünya Savaşı sona erdiğinde disiplinin, kimileri yeni doğduğunu kimileri de yeniden doğduğunu ileri sürüyordu. Disiplinin otonomisini hala ilan edemediği, disiplinde tarihin, felsefenin, hukukun göz ardı edilemeyecek ölçüde büyük bir ağırlığı olduğu ifade ediliyordu (Wandycz, 1995:189). Her ne kadar Gelenekselciler savaşın hemen ardından disiplinin ayrı bir alan olup olmadığını sorgulamanın hiçbir şey kazandırmadığını şiddetle savunmaya devam etseler de (Wolfers, 1947:25) disiplin özerkliğine kavuşturulmalı ve her halde 'bilimsel' bir kılıfa büründürülmeliydi. Davranışsalcılık, işte bu nihai hedefi gerçekleştirmek adına taraftar toplamaya başladı.

Data/Model mi, Teori mi?: Bilinçaltı Pozitivizm

Davranışsalcılık, Uluslararası İlişkiler disiplininin yaklaşık bir asırlık tarihinde cereyan etmiş üç büyük tartışmanın, taraflarından biri olmasına rağmen genellikle özgün bir çalışma başlığı olarak görülmemiş, Gelenekselcilik olmadan Davranışsalcılık yazılamamıştır. Özellikle Davranışsalcıların etkili olduğu 1950-1970 arası dönemden sonra Davranışsalcılık, eleştirilmekten gayri Uluslararası İlişkiler teorisine yönelik çalışmalarda birkaç paragrafı geçmeyecek şekilde sadece *değinilmesi gereken* bir konu olarak görülmüştür. Bu durum, hem Davranışsalcıların temsilcilerinin daha sonraki çalışmalarında, eski çalışma sahalardan ayrılmasının hem de bu dönemde içeriğin ihmal edildiğinin anlaşılmasının sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak her şeye rağmen Davranışsalcılık Uluslararası İlişkiler disiplinde çığır açacak gelişmelerin

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsalci Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı

yaşanmasına yol açmış ve bir ölçüde de disiplinin özerklik kazanmasında önemli adımların atılmasını sağlamıştır.

Davranışsalcılar, bir disiplinin sadece temel konular üzerinde yoğunlaşan akademiadan ibaret olmadığını, terminoloji, taksonomi ve metodoloji konusunda da az çok konsensüsün sağlanması gerektiğinin altını çizmiş olsalar da bunların dışında teoriler olmadan bir disiplinden bahsedilemeyeceğinin bilincindeydiler (Singer, 1960:431). Bu anlamda Davranışsalcılar öncelikle Uluslararası İlişkiler’de yaygın bir şekilde kabul gören *teori* algılamasını eleştirmişler, *teorinin* en temel işlevinin ‘anlamak’ değil ‘açıklamak’ olduğunu vurgulayarak işe başlamışlardır (Wendt, 1998:102, Cox, 1962:261). Davranışsalcılara göre, *teori* ya da onların bilinçli bir şekilde kullandığı tabir ile ‘bilimsel teori’ değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışır. Ancak bu çaba belli koşullar altında hayata geçirilebilir. Düzenliliklerin olmadığı ve genellemelerin yapılamayacağı bir alanda ya da konuda *teoriden* bahsedebilmek mümkün değildir. Çünkü bu noktada tahmin etme yetisi devre dışı kalır. Davranışsalcılar -bu önermelerinden hareketle- *teorinin*; geleceğe dönük olarak tahmin eden bir yöne sahip olması gerektiğini savunurlar. Eğer ki *teori* kullanıcılarına öngörü yetisi kazandıramıyorsa, anlamlı değildir ve istenilen sonuçları veremez (Vincent, 1983:6). Öte yandan Davranışsalcılar, bilinç altında Pozitivizm’in ‘tek çeşit bilgi vardır ve bu bilgi de doğa bilimlerindeki modellere dayanan bilgidir’ mottosunu *teori* tanımlarında baş referans olarak kullanmışlardır (Brown, 1992:201). Zaten Davranışsalcılar gözlemlerin *teori-nötr* olduğunu ve bilimin temel amacının bu gözlemler hakkında herkesçe kabul edilecek genellemeler yapmak olduğunu sürekli dile getirmişlerdir (Shapiro, 1992:197).

Kısacası Davranışsalcılar, sosyal bilimlerdeki birçok disiplinde görüleceği üzere II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ‘gerçeklere’ dayanan bilgiye öncelik veren Pozitivist temayülün, Uluslararası İlişkiler’deki temsilciliğini yapmış (Frost, 1986:15), *teoriyi* daha çok gerçeklere dayandırmış ve böylece *teorinin* daha açıklayıcı ve tahmin edici olmasını sağlayarak, birimler arasındaki mantıksal ilişkileri açığa çıkarmaya çalışmışlardır (Spegele, 1996:24, Holsti, 1971:172). Doğa bilimlerindeki ya da diğer disiplinlerdeki kuralların Uluslararası İlişkiler teorilerinde de kullanılabileceğini ileri sürmüşlerdir (Kaplan, 1974:443). Örneğin Davranışsalcılar, ‘aynen bir İktisatçının, ekonomideki değişkenleri ve bu değişkenlerin arasındaki ilişkileri çözerek bankaların faiz oranlarının düşeceğini tahmin etmesi gibi, Uluslararası İlişkiler akademiyası da aktörler, politika yapıcılar ve sisteme dair verileri test ederek, geliştirdikleri teorik yaklaşım ile bir sonraki adımın ne olacağını tahmin edebilir’ diyerek *teoriden* ne beklediklerini açıkça ortaya koymuşlardır (Holsti, 1974:443).

Davranışsalcıların *teori* üzerinde bu kadar çok durmaları onların bir yönü ile teoriye verdikleri önemi göstermekle birlikte aslında *teori* algılamaları, önceki dönemdekenden birçok noktada ayrılır. Daha açık ifade etmek gerekirse, onların dillerinde *teori* olarak görülen şey, bilinç altında aslında bir modele denk düşer ve içerik analizi yapıp, parapraksilere dikkat edilecek olunursa temel mottolarının ‘model versus teori’ olduğu açıkça görülecektir (Singer, 1990:2). Paradoksmuş

gibi görünen bu durum bir anlamda Davranışsalci perspektifte, model ve teori arasında simbiyotik bir ilişki olduğunu yansıtır. Çünkü 1950'lerin sonlarında veri depolama artarken bunları değerlendirecek ya da genelleme yapacak/operasyonelize edecek teorik çerçevenin henüz netleştirilememiş olması bu türden bir ilişkiyi zorunlu kılmıştır (Scott, 1958:24). Teori ve model arasında bir farklılık olmadığı her teorinin bir model, her modelinde teorik bir yönü olduğu Davranışsalcılarının sıklıkla vurguladıkları bir diğer noktadır. Ancak aradaki nüansı da vurgulamaktan geri kalmazlar; tüm faktörleri göz önünde bulundurması ve konunun daha net görülebilmesini sağlayan avantajlarından dolayı tercihlerini daha çok modellerden yana kullanmışlardır (Jervis, 1991:68).

Sonuç olarak, sistematize etme, eklemleme, gözlem yapma, genelleme ve son olarak da pratikleştirme Davranışsalcılarının *teori* tanımlamalarının metonimilerini oluşturur (Singer, 1961:325). Her ne şekilde tanımlanırsa tanımlansın Davranışsalcılarının teori ve/ya modelden anladıkları ile disiplinin ilk dönem temsilcilerinin algıladıkları ve kullandıkları şey çok farklıdır (Neufeld, 1990:82). Teorilerin çeşitlerinden ve içeriklerinden önce teorinin kendisinin olgusal düzeyde ifade ettiği anlamın her iki kullanımda farklılaşması, daha sonraki tüm adımların da farklılaşmasını beraberinde getirmiştir. Zira Davranışsalcılarının disiplinde tuttukları yer ve disipline dair katkılarını her şeyden önce bu farklılık zemininden değerlendirmek, ona yöneltilen birçok eleştiriyi de doğmadan sakatlayacaktır.

Genealoji: Richardson ve Wright İle Yola Çıkmak

Uluslararası İlişkiler disiplininin ilk yıllarında yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında, bu çalışmaların sayı olarak çok kısıtlı, içerik olarak da çok sınırlı olduğu tartışılmaz. Zira o dönemdeki çalışmalarda kurumları tanımlamak, kronolojik olarak tarihsel olayları aktarmak ve uluslararası politikanın güncel sorunlarından oluşmuş bir bataklığın içinde kaybolmaktan öte bir profil çizilemediği görülecektir. Bu sıkıntılardan hareketle II. Dünya Savaşı'ndan sonra disiplinin profilini yeniden şekillendirmek herkes tarafından dile getirilen bir gerçek olarak algılanmaya başladı (Singer, 1964:324). Bu algının 'somut' anlamda hayat bulduğu zemin Davranışsalcılık oldu.

Davranışsalcılık tekrar ifade etmek gerekirse Uluslararası İlişkiler disiplinine has bir etiket değildir. Sosyal bilimlerin birçok alanında adı bazen farklılaşmakla birlikte, belirli bir dönem etkili olmuş ve ilgili disiplinin metodolojisi başta olmak üzere etkili olduğu alanda köklü değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Özü XIX. yüzyıl Psikoloji disiplindeki çalışmalara kadar uzanan Davranışsalcılık ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra Uluslararası İlişkiler disiplininde yaygın bir paradigma haline bürünebilmiştir (Schmidt, 2002:13). Aslında bir asırlık gecikmenin altında yatan en temel gerekçe; Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi ve Siyaset Bilimi gibi sosyal bilimlerdeki diğer alanların tersine, bilimsel metotların Uluslararası İlişkiler'de kullanılmasına yönelik beliren önyargı ile doğrudan ilişkilidir. (Little, 1978:181) Davranışsalcılara karşı bu önyargı asla kırılamazken bu durum aynı zamanda Davranışsalcılarının neden bu kadar çok eleştirildiği sorusuna verilecek en temel

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsalci Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı

yanıtlardan birini de oluşturuyor. Ancak bu önyargıyı ve eleştirilerin ne kadar 'acımasız' olduğunu sorgulamadan önce Davranışsalcılığın soy kütüğüne bakmak gerekir.

Yaygın şekilde kabul edildiği üzere Davranışsalci paradigma, disiplinde –her ne kadar bu tarihsel ayırım çok işlevsel olmasa da- 1950'lerin başından 1970'lerin ortalarına kadar etkili olmuştur diyebiliriz (Sprinz&Nahmias, 2004:5).^{*} Bu söylem Uluslararası İlişkiler disiplininin miladı olarak aldığımız I. Dünya Savaşı'ndan sonra Davranışsalci paradigmanın genel özelliklerini taşıyan çalışmaların yapılmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Disiplinin iki savaş arası tarihine baktığımız zaman birçok ampirik çalışmanın yapıldığını görmekte birlikte bu çalışmaların hiçbirinin aslında doğrudan uluslararası ilişkiler ile ilgili olmadığı aşikardır (McClelland, 1959:33). Hatta 1749 tarihli, 'Jus Gentium Methodo Scientifica Pettractatum' bilimsel metotların ilk kez kullanıldığı bir çalışmadır ve bu çalışmanın mimarı olan Christian von Wolff, daha sonra Davranışsalci paradigmanın en önemli temsilcilerinden biri olarak gösterilen David J. Singer'in öncülü olarak değerlendirilmektedir (Olson&Groom, 1991:9). Wolff'un dışında Thomas Hobbes'un kaleme aldığı Leviathan'ın 22. bölümünde Davranışsalci paradigma için çok büyük önem arz eden sistem fikrinden bahsedildiğini görüyoruz. Sistemi bir çıkar etrafında toplanan çok sayıda insanın oluşturduğu bir yapı olarak tanımlayan Hobbes'a göre sistemlerin; bazıları düzenli-bağımlı ve politik iken diğerleri ise karmaşık-bağımsız ve özeldir. Hobbes'un bu çalışması sistem teorisyenleri için önemli bir referans olmakla birlikte bir milat noktası olarak görülmemelidir (Spiro, 1967:164). Zira gerçek anlamda Davranışsalci paradigmanın ilk izlerini taşıyan çalışmalar XX. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren yapılmaya başlanmıştır. Bu noktada iki önemli isim Uluslararası İlişkiler'de Davranışsalcılığın tarihi yazılırken mutlaka not edilmelidir: Lewis Fry Richardson ve Quincy Wright.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından savaşın yaralarını sarmak ve benzer bir felaketin önüne geçmek hem politika yapıcılarının hem de otonomisini yeni ilan etmiş Uluslararası İlişkiler akademiyasının temel kaygılarını oluşturmaktaydı. Savaşların nasıl önleneceği ve barışın hangi araçlarla tesis edileceği üzerine yoğunlaşan akademiya, bu sorunsal çerçevesinde terminolojisini yerleştirmeye çalışırken, bu akademiya mensup olmayan ancak aynı kaygıyı taşıyan doğa bilimcileri de benzer çalışmalarda bulunmaya başladılar. Kendi yöntemleri ile veri toplayıp bunları yine kendi yöntemleri ile analiz etmeye çalışıyorlardı. Disiplinin tarihinde veri derlemenin ilk dalgası bu dönemde görülmeye başladı. Kendisi aslında bir fizikçi ve meteorolog olan James F. Richardson henüz savaş bitmemişken Quincy Wright'e yazdığı mektupta 'dış politika ile uğraşanların

^{*} Ancak burada vurgulanması gereken ilginç noktalardan biri; kantitatif çalışmaların Davranışsalci paradigmanın etkisini yitirmeye başladığı 1975'li yıllardan itibaren giderek artan bir ivme ile yayınlamaya devam etmesidir. Disiplinin önde gelen altı dergisinde 1975-2000 yıllarını kapsayan yıllarda yayınlanmış çalışmaların niteliğine bakıldığında istatistiki verileri kullanan, matematiksel modellerden faydalanan çalışmalarının oranının hiç de yadsınamayacak bir düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.

fikirlerini tarihsel gerçeklere dayandırmaktan ziyade içgüdüsel nedenlere dayandırmış olması çatışmaların yegane nedenini oluşturuyor' diyerek savaşların önlenmesi için yeni bir bakış açısının geliştirilmesi konusunda ufuk açmaya başlıyordu. Ancak disiplinin diğer mensupları Wright ve Richardson'un taşıdığı endişeleri görmezden gelerek, İdealizm-Realizm tartışmasının dışına çıkamadılar. Veri toplama (*data-making*) üzerine odaklanmış ve disiplinin geneli dışındaki endişeleri ile Richardson'un çalışmaları doğmadan ölüyor ve akademiya, 1960'lı yıllara kadar Richardson'un katkılarını görmezden geliyordu (Vasquez, 1999:78, Riggs, 1967:319).

Oysa ki bu katkılar yadsınamayacak kadar önemliydi, Richardson'un uluslararası ilişkiler ile ilgili ilk çalışmasının amacı, devletlerin savaşa hazırlanma eğilimlerini matematiksel olarak modellemektir. Richardson, aralarında I. Dünya Savaşı'nın da olduğu 1935'e kadar patlak vermiş önemli savaşları tarihsel olarak inceledi ve buradan elde ettiği veriler ile güncel ekonomik verileri ve savunma harcamalarını bir arada değerlendirerek, I. Dünya Savaşı'na karşılıklı olarak hızla artan silahlanma yarışının yol açtığı ileri sürdü (Somker, 1964:56, Wallace, 1979:3). Richardson'un bu modelden hareketle çatışmaların önlenmesi noktasında ulaştığı nihai sonuç; 'anlayış ve algılama' sorunu olduğu şeklindedir. Politik statükoyu ve mevcut politikaların değişimini sağlayacak liderlere gerek vardı. Richardson, bu fikirlerini 1939 yılında 'Generalized Foreign Politics' adlı çalışması ile kitaplaştırdı (Hunt, 1998:27, Stoll, 1982:77). II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise yeniden silahlanma yarışı üzerinde yoğunlaşarak 'Statistics of Deadly Quarrels' adlı çalışmasında 1820-1952 yılları arasında patlak veren 211 çatışmayı faktör analizleri, matrisler ve diğer matematiksel modellerle analiz etmeye çalıştı ki bu çalışma daha sonra bu konuda çalışan herkes için en temel referans kaynağı olarak görüldü (Rummel, 1967:176, Rapoport, 1957:249). Devletlerin isteksiz oldukları halde neden çok hızlı bir şekilde silahlandıklarını sorgulayan Richardson, bu durumun en temel nedeninin diğer devletlerin silahlanmasına tepki olarak ortaya çıktığını, bir devletin silahlanmasının diğerleri tarafından tehdit olarak algılandığını ve bu tehdidin savaşın ve silahlanmanın meşruluğunda karşılıklı olarak kullanıldığını tespit etmiştir (McGinnis, 1991:447). R. Rummel, A. Rapoport, K. Boulding, N. Rashevsky ve Rus asıllı sosyolog Pitirim A. Sorokin'in çalışmalarında Richardson'un etkisi çok açık bir şekilde ortadadır. (Hamblin, 1977:338, Revilla, 1990:2, Hayes, 2002:10)

Richardson ile birlikte aşağı yukarı benzer dönemde savaşların analizi ve tabii ki bu yolla önlenmesi adına Davranışsalci paradigmanın izlerini taşıyan bir başka çalışmanın altında Quincy Wright'ın imzası vardır. Wright, henüz II. Dünya Savaşı sona ermeden yayınladığı 'A Study of War' adlı çalışması ile Richardson'un kazanamadığı şöhreti kazanıyor ve istatistikle savaşın bulunduğu noktanın öncüsü oluyordu. Aslında Wright, 1942 yılında yayınladığı bu eserin temellerini Richardson'dan da etkilenecek 1926 yılında Chicago Üniversitesi'nde atmaya başlamıştı. Wright'ın amacı o dönemde birçok disiplin mensubunun amacında da görüleceği üzere, savaşların kontrol altına alınmasını sağlamaktır. Yaklaşık beş asırlık zaman dilimini (1480-1940) kapsayacak kadar geniş bir araştırma yaparak toplamda 278 savaşı analiz eden Wright, bu savaşların

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsal Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı

arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmaya çalıştı (Bremer, 1992:376). Tüm bu çalışmalarının sonucunda Wright'a göre savaşların temelde 4 nedeni vardı: teknolojinin gelişmesi ve özellikle de askeri anlamda teknolojinin ulaştığı boyut savaşları tetikliyordu. Hukuksal düzenlemelerin yetersiz olması ya da var olan düzenlemelerin savaşlara yol açması ikinci gerekçeyi oluşturuyordu. Ayrıca sosyal ve siyasal kurumlar da savaşların patlak vermesinde önemli rol oynamaktadırlar. Son olarak ise fikirler/ideolojiler ve belirli bir gruba ait temel değerler savaşların bir diğer nedenini teşkil ediyorlardı. Wright, bu değişkenler üzerindeki değişikliklerin hesaplanarak savaşların önceden kestirilebileceğini ileri sürüyordu. Örneğin teknolojideki değişiklik istatistiklerle, değerlerdeki değişiklik kamuoyu yoklamaları ve karar alıcılar/elitler üzerinde yapılacak bir analiz çalışması ile ölçülebilirdi (Deutsch, 1970:474). Savaşların ve çatışmaların nedenlerini sistematik olarak analiz etmek ve düzenlilikleri bulmaya çalışmak, savaşların önlenmesinde ya da kontrol edilmesinde önemli bir rol oynayabilirdi (Singer, 1970:527). Zira Wright'e göre savaşlar, önsözlerle bırakılmayacak kadar ciddi bir mesele olduğu için, daha bilimsel araçlara gereksinim vardı. Bu araçlardan en kullanışlı olanı ise matematiksel modelleme idi. Bu anlamda Wright'e göre savaşın eşliğindeki iki devlet dört unsuru göz önünde bulundurarak savaşa girmeye karar verir. Wright bu unsurları matematiksel olarak şöyle ifade eder (Wright, 1965:435, Rummel, 1979).

$$dx/dt = (N_x + F_y) - (C_x + W_x) + (P_x - P_y) - (V_x - V_y),$$

$$dy/dt = (N_y + F_x) - (C_y + W_y) + (P_y - P_x) - (V_y - V_x)^*$$

Wright, çalışmalarını aslında savaştan çok, ondan daha kapsayıcı bir olgu olan çatışma üzerine yürütmüş ve savaşın da bir çatışma çeşidi olduğunu vurgulayarak, çatışmanın doğasını anlayarak savaşların nedenlerinin anlaşılabilirliğini ve böylelikle de savaşları önlemek için en uygun metodun bulunabileceğini ileri sürmüştür (Wright, 1951:193). Çatışmaların devletler arasındaki ilişkilerin seyri, her bir devletin sosyo-politik yapısının bir uzantısı, konjonktürel koşullar ve diğer durumu etkileyen faktörler sonucu patlak verdiğini savunan Wright'e göre bir çatışmayı analiz etmek için ise şu unsurlara mutlaka bakmak gerekir; kaynak materyalleri, devletlerin dahil olduğu ilişki çeşitleri, uzlaşma süreci, prosedür çeşitleri ve son olarak da saha koşulları (Wright, 1957:265). Wright, hem savaş hem de çatışmaya dair bakış açısı ile kendisinden öncekilerden farklı olduğunu göstermiştir (Tanter&Rosenau, 1970:513). Teknolojinin geliştiğini, sosyal bilimcilerin ise bu değişimi anlamakta zorlandığını vurgulayan Wright, her ne kadar bir doğa bilimcisi olmasa da doğa bilimlerinin yöntemlerini kullanarak Uluslararası İlişkiler disiplininin gelişimine birçok sosyal bilimciden çok daha fazla katkıda bulunmuştur (Wright, 1955:152). Diplomasi tarihi ve uluslararası hukuk üzerine yoğunlaşmış

* x, y = x devleti, y devleti. dx/dt, dy/dt = x ve y devleti için artan düşmanlık oranı. N_x, N_y= x ve y devletinin ulusal çıkar algılaması. F_x, F_y = x ve y devletinin mevcut askeri gücü. C_x, C_y= x ve y devletinin düşmanlık ve savaşa hazırlık maliyeti algılaması. W_x, W_y = x ve y devletinin dışardan gelecek barış baskısı algılaması. P_x, P_y= x ve y devletinin uzun dönemli güç pozisyonları algılaması. V_x, V_y= x ve y devletinin zarar algılaması.

akademiyanın tersine matematikten psikolojiye, coğrafyadan sosyolojiye kadar uzanan çok geniş bir yelpazede uluslararası ilişkileri analiz etmeye çalışmıştır.

Ancak bu çok çeşitlilik, özgün bir teorik yaklaşım üretmesini de engellemiştir (Kaplan, 1958:345). Richardson ve Wright'ın II. Dünya Savaşı öncesinde disiplinin genelinde görülen çalışma yöntemleri ve araştırma tekniklerinin dışına çıkarak yürütmüş oldukları çalışmalar hem tek boyutlu olması (temel ilgileri savaş ve çatışmanın ötesine geçemedi) hem de teorik anlamda yetersiz (Boulding, 1958:328) olmaları bakımından çok fazla eleştirilmekle birlikte, II. Dünya Savaşı sonrası için önemli miraslar bırakmıştır.

Davranışsalcılığın asıl tarihi de zaten II. Dünya Savaşı'ndan sonra yazılmaya başlanmıştır. Zira XX. yüzyılın ilk yarısı insanlık tarihinin -en azından yazılı tarihin- şahitlik ettiği en vahşi yüzyıllardan biri idi. XIX. yüzyılın dinamiklerinin sıkıştırdığı bu yüzyıl, ardında iki dünya savaşı bırakarak patlıyor ve yüzyılın ortasından itibaren yeni bir dünya şekillenmeye başlıyordu (Özlük, 2005). Soğuk Savaş, adına yakışmayacak şekilde Kore, Vietnam ve Afganistan'daki sıcak çatışmalara zemin hazırlıyordu. İdeolojinin siyasal ve hatta sosyal birimler arasındaki ilişkilerde determinant rol oynaması, teknolojinin gelişmesi, dekolonizasyon süreci, ekonomik unsurların ön plana çıkması, karşılıklı bağımlılığın artması ve daha yığınlarca faktör ve bu faktörleri bir şekilde etkileyen aktörler, yeni bir dünyanın şekillendiğinin emareleriydi. Yeni dünyayı diplomasi tarihi, hukuk, felsefe vs. çalışarak ve/ya İdealizm-Realizm penceresinden bakarak anlamının hiçbir anlamının olmadığı giderek daha çok tartışılıyordu (Thompson, 1958:189). Öte yandan hipotetik olsa da somut gerçekliklere yol açan ya da sonuç veren güç dengesi sistemi yerini iki kutuplu sisteme bırakıyor, çatışmaya meyilli uluslararası sistem, geçmişe oranla analiz yapabilmek ve veri toplayabilmek için daha istikrarlı bir görüntü çiziyordu (Dando, 1994:133).

Bu ortamda Davranışsalcı devrim, II. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Siyaset Bilimi'ndeki 1930'lardan gelen birikimin de etkisi ile büyük bir ivme kazanmaya başladı. Özellikle seçmen davranışı ve Amerikan iç politikası üzerinde yoğunlaşan devrim, bu dönemde aynı ivme ile olmasa da Dış Politika ve Uluslararası İlişkiler çalışmalarında da etkisini gösterdi. Wright ve Richardson'un daha önceden ihmal edilen çalışmalarından esinlenenler, Davranışsalcı devrimin Uluslararası İlişkiler'e sıçramasına yol açtılar (Bremer, et al., 2003:4). Uluslararası İlişkiler'de disiplinin ilk yıllarında yaşanan teorik tartışmalar, II. Dünya Savaşı sonrasında yapılan yeni çalışmalarla birlikte başka bir yöne doğru çevriliyor, disiplinin olağan dönemi sarsılmaya başlıyordu. Olağan dışı bir döneme doğru emin adımlarla ilerleyen disiplinde bu dönemin rehberliğini Davranışsalcılar yapıyordu.

İlk olarak savaşın hemen ardından ABD'de özellikle think-tank kuruluşlarının sponsorluğunda başlayan çalışmalar üniversitelere, araştırma merkezlerine ve son olarak da akademik dergilere taşınyordu. 1946 yılında Amerikan hükümeti ile yakın ilişkileri olan Brookings Institution çatısı altında Davranışsalcı devrimin fitilini ateşleyen çalışmalar hayata geçirildi. Karar alma yaklaşımı üzerine gerçekleştirilen bu ilk çalışmaların aslında Davranışsalcı

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsalci Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümü Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı

paradigmanın kuruculuğunu yapmak gibi bir niyeti olmasa da, daha sonraki çalışmalar için öncülük etti. Zira Institution'un bu çalışması 1950'lerde Princeton Üniversitesi'ndeki bir grup akademisyen (R. Snyder, H.W. Bruck, B. Spain) tarafından geliştirildi. Yine aynı dönemde 'elite study' olarak adlandırılan ve Davranışsalcıların daha sonraları önderliğini yaptığı çalışmaların ilki Frederick L. Schuman tarafından gerçekleştirildi (Singer, 1964:424, Angell&Singer, 1964:486). Brookings Institution'un dışında Hoover Institute, 'Revolution and Development of International Relations' adıyla başka bir programı hayata geçirdi (Waldo, 1956:58). 1950'li yılların başından itibaren bu çalışmaların yapıldığı platformların sayısı artarken, çalışmaların içerikleri de çeşitlenmeye başladı. Karar alma yaklaşımdan sistem teorilerine, oyun teorilerinden simülasyona, veri depolamadan çoğulcu güvenlik yaklaşımına kadar uzanan yelpazede Davranışsalci devrimin etkileri hissediliyordu. Ancak Davranışsalcılığın uluslararası ilişkiler ve dış politika çalışmalarına yönelik en büyük katkısı "çatışma çözümü" (*conflict resolution*) olarak adlandırılan alanda hayata geçirilen çalışmalarda görülmüştür.

Çatışma Çözümü

Uluslararası İlişkiler disiplini büyük bir savaş sonucunda sınırlarını netleştirdiği için disiplinin genelinde, sorunlara çözüm bulmak en temel misyon olarak algılanmıştır. Akademiya mensuplarının yaklaşık %49'u "dünyadaki sorunlara çözüm bulmayı" ilk hedef olarak seçmişlerdir (Webb, 1994:18). Bu anlamda disiplinin tarihinde yaşanmış ve çözüm bulunması gereken en büyük sorun, savaş ve çatışmadır. II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından ağırlığını hissettiren Davranışsalci paradigma, aslında I. Dünya Savaşı sonrasında İdealistlerin yapmak istediğini bu sefer farklı bir bakış açısı ile tekrarlamıştır. Savaş ve çatışma, 1945 sonrası dönemde yine disiplinin en temel çalışma başlıklarını oluşturmaya devam etmiştir. Savaşın ardından "barış ve kriz çalışmaları" Kantian temalarla ve fakat pozitivist bir temayül ile hız kazandı. Bu dönemde pozitivistler sosyal bilimlerin, savaş ve çatışma gibi sorunlara çözüm bulacağını düşünüyorlardı. Ancak Uluslararası İlişkiler'de hakim paradigma olan Realist mantığın yetersizliğini vurgulayan pozitivistler, daha barışçıl bir dünyanın bilimsel bilgi (*scientific knowledge*) üzerine odaklanarak yaratılacağına inanıyorlardı (Patomaki, 2001:43). Hatta özellikle Davranışsalcıların bu alan üzerinde yoğunlaşmaları sonucu yeni bir alt disiplin olarak adlandırılabilir bir alan doğuyor ve doğa bilimcilerinin de katkıları ile Richardson ve Wright'ın kurucu babalığını yaptığı 'çatışma çözümü' (*conflict resolution*) disiplinin gelişimini doğrudan etkilemeye başlıyordu (Wright, 1957:5).

Çatışma çözümü, II. Dünya Savaşı sonrası Davranışsalcılığın temsilcilerinin mutlaka bu konuya dair çalışmalarda bulunduğu en temel konu başlıklarından biriydi. Savaşın hala disiplinin odak noktasını oluşturması, savaşa ve çatışmaya dair alternatif görüşlerin ortaya çıkmasına yol açtı (Holsti, 1966:274). İlk olarak sosyal çatışma ve devlet içindeki çatışmalar üzerine odaklanan Davranışsalcılar, 1945 sonrası dönemde çalışmalarını daha çok uluslararası çatışmalar üzerinde yoğunlaştırmışlar ve çatışma esnasında ya da

krizin arttığı durumlarda tarafların davranışları ve krize dair tutumlarını tespit etmeye çalışmışlardır (Mesquita, 1997:15, Boulding, 1957:122, Deutsch, 1957:200). Hatta daha önceki Uluslararası İlişkiler yazınında hiç değinilmemiş ancak çatışmanın çözümlenmesi adına önemli rol oynayan 'imaj' gibi faktörlere de vurgu yapmışlardır. Savaşa ve barışa karar veren küçük grubun ve kamuoyunun bu konuya dair bakış açısını da analize dahil etmişlerdir (Boluding, 1959:121).

Çatışma çözümlenmesi çalışmalarına önemli katkılarda bulunan Quincy Wright, adına saha/alan teorisi (*field theory*) dediği yaklaşım ile uluslararası ilişkileri, coğrafik ve analitik alanların bir kompozisyonu olarak değerlendirmiş ve bu alan içindeki sosyal birimlerin arasındaki ilişkilerin bu birimlerin uluslararası karakterleri tarafından belirlendiğini ileri sürmüştür (Wright, 1969:442). Wright'ın Psikoloji ve Siyaset Bilimi üzerine çalışan Kurt Lewin, Talcott Parsons, E. A. Shils'den etkilenerek geliştirdiği bu yaklaşım, 1965'te R. J. Rummel tarafından geliştirildi. Rummel, sosyal birimlerin birbirlerine karşı davranışlarının benzerlikler ve farklılıklar üzerine kurulduğunu söyleyerek Wright'ın tezini matematikselleştirdi. Eğer sosyal gerçeklik uluslararası ilişkiler, sosyal birimler de devletler olarak alınırsa uluslararası ilişkiler, saha teorisinin analitik yapısı içinde sembolize edilebilir ve devletlerin benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konularak birbirlerine karşı davranışları kestirilebilirdi (Park, 1972:337).

1955 yılında Rummel, 82 farklı ülkeye ait 236 değişkeni değerlendirerek bir faktör analizi yapmaya çalışmıştır. Bu 236 değişkenin 94'ü doğrudan uluslararası ilişkiler ile ilgiliydi. Çalışmanın sonucunda Rummel o güne kadar iddia edilenin tersine uluslararası angajmanla, uluslararası çatışma arasında doğrudan bir korelasyonun kurulamayacağı tespitine ulaştı. Rummel faktör analizinin, geleneksel Uluslararası İlişkiler yazınında hiç kullanılmadığını oysa ki devletlerin sosyal, siyasal, ekonomik ilişkilerini anlamada çok kullanışlı bir yöntem olduğunu vurguluyordu (Rummel, 1966:203). Rummel'den sonra J. Wilkenfeld bu çalışmadan esinlenerek 74 ülkeyi yönetim şekilleri ve liderlik türlerine göre üçe ayırdı: diktatöryel devlet, merkezi devlet ve temsili hükümet. Yönetim türlerine göre yapılan bu ayırım ile Wilkenfeld, içsel ve dışsal çatışmalar arasındaki bağlantıları analiz etmeye çalışmıştır (Dougherty&Pfaltzgraff, 1981:32).

Davranışsalcıların karar alma yaklaşımı ile çıktıkları yolda kullandıkları niceliksel yaklaşım sayesinde genellemelere ulaşmaya çalışmaları ve hipotezleri test etmeye dair çabaları kendilerini bir önceki dönemden ayıran temel özellikleriydi. Bu özellikleri taşıyan ve 1940'ların sonu ile 1950'li yılların başında hayata geçirilen çalışmalardan biri de; Rudolph J. Rummel ve Raymond Tanter'in farklı zaman dilimlerinde iç ve dış çatışmalara yönelik gerçekleştirmiş olduğu çalışmaydı. Rummel ve Tanter, 9 dış çatışmayı 13 farklı analiz birimi ile analiz ederek o güne değin yapılan çalışmalardan tamamen ayrılan bir yöntem kullandılar. Ayrıca Rummel ve Tanter bu çalışmalarının bir uzantısı olarak 77 devlet ile ilgili 1955-1957 yılları arasında veri toplamışlar ve iç-dış çatışmaların nedenini araştırmışlardı. Bunların dışında William Gamson ve Andre

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsalı Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalılığın Katkısı

Modigliani'nin 1946-1953 yılları arasında SSCB'nin Batılılara karşı verdiği cevapları derleyen çalışması, Chadwick Alger, Hayward R. Alker, Bruce Russett ve son olarak da ABD dışişleri bakanlığının ayrı ayrı Birleşmiş Milletler'deki üye devletlerin davranışları, oyları, oy tercihleri ve ağırlıklarının tespit edildiği çalışmalar artık Uluslararası İlişkiler'de yeni bir paradigmanın doğuşunu müjdeliyor ve bu çalışmalar beraberinde yeni tartışmaların doğuşunu da getiriyordu (Newcombe, 1969:24).

Tartışmanın zemini her geçen gün genişliyor ve doğa ve sosyal bilimlerin her alanının temsilcilerinin ve özellikle uluslararası ilişkiler çalışanlarının önemli katkılarda bulunduğu Davranışsalı paradigma ekseninde taraf tutan 'Behavioral Science' 1956 yılında, 'The Journal of Conflict Resolution' ise 1957 yılında yayın hayatına başlıyordu.* Derginin editörleri ilk sayıda geleneksel çalışma yöntemlerinin ve yaklaşımların yetersiz olduğunun üzerinde durarak, bu yetersizliği kapatmak adına bu dergiye ihtiyaç duyulduğunu belirtiyorlardı (Editorial, 1957:1). Dergi yayın hayatına geçmeden önce editörler, doğa bilimcileri ile bir platformda buluştuklarını, ilk başlarda çok ayrı noktalarda durduklarını ve bu yüzden ortak çalışmalar yürütemeyeceklerini anladıklarını ancak daha sonra bu farklılıkların abartıldığını kabul ettiklerini de ekliyorlardı. Bu noktadan sonra dergi doğa ve sosyal bilimcilerin bir arada buluştukları bir zemine dönüştü. Bu zeminin genişlemesinde Chicago ve Michigan Üniversiteleri önemli rol üstlenmişlerdir (Alexander, 1956:2).

Çatışmanın ve çatışma çözümünün genel ilkelerini netleştiren Davranışsalı (Mack&Snyder, 1957:212), 1990 sonrası dönemde de bu konuya dair ilginin sürmesini sağlamışlardır (Kinsella&Russett, 2002:1045). Çatışma çözümlemesi, Uluslararası İlişkiler literatüründe diğer disiplinlerden gelenlerin çalışmalarını yürüttüğü ilk duraklardan bir konumundaydı. Zamanla bu alanın genişlemesi, eleştirilerin de artmasına yol açtı. Çatışma çözümlemesi yerine biraz da normatif bir bakış açısı ile 'barış çalışmaları' (*peace research*) nitelemesinin daha uygun olduğu dile getirilmeye başlandı. Bu tablodan hareketle normatif kaygılar hala kendisini hissettirmekle birlikte, disiplinin genel karakteri ve yürütülen çalışmaların temel niteliği normatif olmaktan çok metodolojiktir. Savaş ve çatışmaya dair yapılan çalışmalar; savaşların nasıl önleneceğinden çok, savaşların neden çıktığını anlamak üzerine odaklanmıştı. Nedenler belirlendikten sonra ampirik bulgular tespit ediliyor ve bunların arasındaki etkileşimler üzerinde durularak devletler arasındaki muhtemel çatışma noktaları tespit edilmeye çalışılıyordu (Singer&Geller, 1998:5). Charles A. McClelland'ın geliştirmiş olduğu 'Tehdit Tanımlama Projesi' tamamen bu kaygılarla hayata geçirilmiş en iyi örneklerden biridir (Tanrısever, 2000:99). Yine, uluslararası ilişkilerdeki yapı ve süreçler hesaplanabilir diyen McClelland, silahlanma ve teknolojik değişikliklerin bu alanda yaratacağı muhtemel değişiklikler üzerine 9 tahminde bulunmuş ve bunların önemli bir kısmı doğru çıkmıştır (McClelland, 1963:311).

* Yine aynı yılda yani 1957 yılında daha çok Siyaset Bilimi ve Amerikan iç politikası üzerine çalışmalara yer veren American Behavioral Scientist dergisi de yayın hayatına başlıyordu.

1960'lı yıllarda olduğu kadar cazip bir çalışma alanı olmasa da 1980 ve 1990'ların başında çatışma çözümlemesine yönelik çalışmalar sürdürülüyordu. Bruce B. Mesquita'nın öncülüğünü yaptığı bu çalışmalar ile Davranışsalılık, disiplinin bugününü de biçimlendirdiğini gösteriyordu. Uluslararası çatışmayı ampirik bulgularla ve rasyonel tercih perspektifi ile açıklamaya çalışan Mesquita, 1981 tarihli 'The War Trap' adlı çalışması ile çatışmaya dair tarafların çıkarları, riskleri ve elde ettiklerini ölçerek bu kavramların uluslararası ilişkilerde *de facto* olarak standart hale gelmesini teorik olarak ifade etmeye çalıştı. Mesquita, Soğuk Savaş'ın hemen ardından 1992 yılında Lalman ile birlikte hazırladığı 'War and Reason' adlı çalışmada daha önceki potansiyel düşmanların muhtemel stratejik etkileşimlerini göz önünde bulunduran karar alma odaklı yaklaşımını, oyun teorisine çevirdi (Bennett&Stam, 2000:453). Mesquita'nın nihai olarak erişmek istediği amacı, savaşların nedenine dair tümdengelimci bir model oluşturmak, bunun göstergelerini keşfetmek ve onları test etmektir (Nicholson, 1987:346, Mesquita, 1987:370. Mesquita, Uluslararası İlişkiler teorilerinin Soğuk Savaş'ın sonunu tahmin edememesi, Körfez Savaş'ını öngörememiş olmaları yolundaki eleştirileri yanıtlarken; 1948 yılında yapılan simülasyonlarda ABD'nin Soğuk Savaş'ı sonuçta sıcak bir savaş yaşanmadan kazanacağını %68-78 oranlarında gösterdiğini iddia ediyordu. (Mesquita; 1998:131)

Sonuç

Davranışsalılık, daha öncede defalarca vurgulandığı üzere sadece Uluslararası İlişkiler disiplinine özgün bir teorik açılım değildir. Sosyal bilimlerin neredeyse her alt başlığında farklı şiddetlerde görülen, değişik düzeylerde anlam ifade eden bir yaklaşımdır. İlk olarak XIX. yüzyılın sonlarından itibaren Psikoloji disiplininde yürütülen çalışmaların bir uzantısı olarak Davranışsalılık, zamanla etki alanını artırmış ve Antropoloji'den Siyaset Bilimi'ne ve hatta Coğrafya'ya kadar geniş bir alanda anlam ifade etmiştir. Davranışsalılığın bu disiplinlere kazandırdığı en önemli açılım, adı geçen disiplinlerin otonomisini ilan etmeye yardımcı olmasıdır. Benzer bir değişim Uluslararası İlişkiler disiplininde de yaşanmıştır. I. Dünya Savaşı sonrasında epistemolojik ve ontolojik olarak Tarih, Hukuk ve Siyaset Bilimi'nden ayrılarak bağımsızlığını ilan eden disiplinin ne derece bağımsız olduğunu tartışmaya açan Davranışsalılar, disiplinin sadece özerk olabildiği, tam bağımsız olamadığı sonucuna ulaşmışlardır. Biraz Amerikan bakışını yansıtmakla birlikte Davranışsalıların, disiplinin duruşuna yönelik olarak yaptıkları bu değerlendirme çok da haksız sayılmaz. Zira iki savaş arası dönemin çalışmalarına, akademiyanın genel formasyonuna bakıldığında disiplinin başta terminoloji ve araştırma yöntemleri olmak üzere birçok noktadaki yetersizliği ortadaydı.

Davranışsalılar, disiplinin geneline hakim bu yetersizlikler üzerinden hareket ederek, kendi tarzlarını yaratmaya başladılar. Savaşın bir ürünü olarak sınırlarını netleştiren Uluslararası İlişkiler, bir başka savaşın ardından yine benzer kaygılar ile yeni bir forma bürünüyor ve bu formda her hali ile Davranışsalıların imzası bulunuyordu. Davranışsalılar, pratik gelişmelerin ardında kalarak, yeni dönemi algılamak konusunda önemli sıkıntıları olan

Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsal Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı

Gelenekselcilerin bu sıkıntıları nasıl aşabileceğini göstererek bir anlamda disiplinin içinde bulunduğu durumun resmini çiziyorlardı. Ortaya çıkan resmin karelerinde; gözlemlenemez, genellenemez, doğrulanamaz, tekrarlanamaz birçok motif ve bu motiflerle analiz yapan bir akademiye vardı. Disiplinin gelişimini, disiplin içinde bilgi birikimini engelleyen bu manzaranın değişmesi gerekiyordu.

Davranışsalcılar, bilimsel devrim olmadan önce sığ bir gündemi olan Uluslararası İlişkiler disiplinine zenginlik kattılar, derinlik kazandırdılar. Birçokları için hiçbir anlam ifade etmeyen kendilerine has teknikleri, modelleri, yaklaşımları ile disiplinde bir çığır açtılar. Bu model ve yaklaşımlar hiçbir işe yaramamış olsa bile (ki öyle olmamıştır) en azından Uluslararası İlişkiler öğrencilerinin eğitimine büyük katkıda bulunmuştur. Davranışsalcılığın uluslararası ilişkiler çalışmalarına en büyük katkısı çatışma çözümlemesi alanında olmuştur. Uluslararası İlişkiler akademiyasının disiplinin doğuşundan beri en temel çalışma alanı olan savaş ve çatışmalara dair alternatif bir bakış açısı kazandıran Davranışsalcılar, bugün bile etkili olan çalışmalarını hayata geçirmişlerdir.

Kaynakça

- _____. “An Editorial”. (1957). *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 1.
- _____. “Approaches to the Study of Social Conflict: Introduction by the Editors”. (1957). *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 2.
- Alexander, Franz. et al. (1956). “Editorial: Behavioral Science, A New Journal”, *Behavioral Science*, Vol. 1, No. 1.
- Angell, Robert C. David J., Singer. (1964). “Comparison of the Findings of the Two Studies”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 8, No. 4.
- Armstrong, David. (2003). “A Turbulent World: An Uncertain International Relations”, *Journal of International Relations and Development*, Vol. 6, No. 4.
- Ashley, Richard. (1984). “The Poverty of Neorealism”, *International Organization*, Vol. 38, No. 2.
- Bennett Scott D. Allan C. Stam. (2000). “A Universal Test of an Expected Utility Theory of War”, *International Studies Quarterly*, Vol. 44.
- Boulding, Kenneth E. (1957). “Organization and Conflict”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 2.
- Boulding, Kenneth E. (1958). “Theoretical Systems and Political Realities: A Review of Morton A. Kaplan, System and Process in International Politics”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 2, No. 4.
- Boulding, Kenneth E. (1959). “National Images and International Systems”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 3, No. 2.
- Bremer, Stuart A., et al. (1992). “The Scientific Study of War: A Learning Package”, John Vasquez, Marie T. Henehan, (ed), *The Scientific Study of Peace and War: A Text Reader*, Maryland: Lexington Books.
- Bremer, Stuart A., et al. (2003). “Building A Science of World Politics”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 47, No. 1.
- Brown, Chris. (1992). *International Relations Theory: New Normative Approaches*, New York: Harvester Wheatsheaf.

- Brown, Chris. (2000). "International Political Theory A British Social Science", *British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 2, No. 1.
- Çalış, Şaban. Erdem Özlük. (2006). "Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları", Şaban Çalış, et al., (ed.), *Uluslararası Örgütler ve Türkiye*, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Cox, Richard. (1962). "The Role of Political Philosophy in the Theory of International Relations", *Social Research*, Vol. 29, No. 3.
- Dando, Malcolm. (1994). "The Management of International Conflict" *American Behavioral Scientist*, Vol. 38, No. 1.
- Denemark, Robert A. (1999). "World System History: From Traditional International Politics to the Study of Global Relations", *International Studies Review*, Vol. 1, No. 2.
- Deutsch, Karl W. (1957). "Mass Communications and the Loss of Freedom in National Decision-Making: A Possible Research Approach to Interstate Conflicts", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 2.
- Deutsch, Karl W. (1970). "Quincy Wright's Contribution to the Study of War: A Preface to the Second Edition", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 14, No. 4.
- Dougherty, James E., Robert L. Pfaltzgraff. (1981). *Contending Theories of International Relations*, New York: Harper Row Publishers.
- Fagen, Richard R. (1957). "The Behavioral Scientist and International Relations", *American Behavioral Scientist*, Vol. 4, No. 8.
- Friedman, Michael. (2002). "Kant, Kuhn and the Rationality of Science", *Philosophy of Science*, Vol. 69, 2002.
- Frost, Mervyn. (1986). *Towards A Normative Theory of International Relations*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Hamblin, Robert L. et al. (1977). "Arms Races: A Test of Two Models", *American Sociological Review*, Vol. 42.
- Hayes, Brian. (2002). "Statistic of Deadly Quarrels", *Computing Science*, Vol. 90, No. 1.
- Hill, Kim Q. (1978). "Domestic Politics, International Linkages, and Military Expenditures" *Studies in Comparative International Development*, Vol. 13, No.1.
- Holsti, Kalevi J. (1966). "Resolving International Conflicts: A Taxonomy of Behavior and Some Figures on Procedures", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 10, No. 3.
- Holsti, Kalevi J. (1971). "Retreat from Utopia: International Relations Theory, 1945-70", *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 4, No. 2.
- Holsti, Kalevi J. (1981). *International Politics: A Framework for Analysis*, New Jersey: Prentice Hall.
- Hunt, J. C. R. (1998). "Lewis Fry Richardson and His Contributions to Mathematics, Meteorology and Models of Conflict", *Annual Review of Fluid Mechanics*, Vol. 30.
- Intriligator, Michael D. (1982). "Research on Conflict Theory: Analytic Approaches and Areas of Application", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 26, No. 2.

**Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsal Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma
Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı**

Jervis, Robert. (1991). "Models and Cases in the Study of International Conflict", Robert L. Rothstein, (ed.), *The Evolution of Theory in International Relations*, South Carolina: University of South Carolina Press.

Kaplan, Morton A. (1958). "Toward A Theory of International Politics: Quincy Wright's Study of International Relations and Some Recent Developments", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 2, No. 4.

Kaplan, Morton A. (1974). "Systems Theory and Objectivity", *Theory and Decision*, Vol. 5, No. 4.

Kindsella, David. Bruce Russett. (2002). "Conflict Emergence and Escalation in Interactive Dyads", *The Journal of Politics*, Vol. 64, No. 4.

Kotsch, William J. (1965). "An Arithmetic Approach to International Relations", *American Behavioral Scientist*, Vol. 9, No. 2.

Kuhn, Thomas. (2003). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*, Çev. Nilüfer Kuyuş, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Kvasz, Ladislav. (1999). "On Classification of Scientific Revolutions", *Journal of General Philosophy of Science*, Vol. 30.

Lane, Ruth. (1996). "Positivism, Scientific Realism and Political Science", *Journal of Theoretical Politics*, Vol. 8, No. 3.

Linklater, Andrew. (1990). *Men and the Citizens in the Theory of International Relations*, London: Macmillan.

Little, Richard. (1978). "A Systems Approach", Trevor Taylor, (ed), *Approaches and Theory in International Relations*, New York: Longman.

Long, David. (2005). "C. A. W. Manning and the Discipline of International Relations", *Round Table*, Vol. 94, No. 1.

Mack, Raymond W. Richard C. Snyder. (1957). "The Analysis of Social Conflict Toward an Overview and Synthesis", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 2.

Majeski, Stephen J., David J. Sylvan. (1984). "Simple Choices and Complex Calculations: A Critique of the War Trap", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 28, No. 2.

Mayer, Ernst. (1994). "The Advance of Science and Scientific Revolutions", *Journal of the History of the Behavioral Science*, Vol. 30.

McClelland, Charles A. (1963). "Unmanaged Weapons and the Calculated Control of International Politics", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 7, No. 3.

McClelland, Charles. (1959). "A Classification of International Relations Theory", *Political Research, Organization and Design*, Vol. 2, No. 4.

McGinnis, Michael D. (1991). "Richardson, Rationality and Restrictive Models of Arms Races", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 35, No. 3.

Mesquita, Bruce Bueno de. (1987). "Conceptualizing War: A Reply", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 31, No. 2.

Mesquita, Bruce Bueno de. (1998). "The End of the Cold War: Predicting an Emergent Property", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 42, No. 2.

Mesquita, Bruce Bueno de. James D. Morrow. (1997). "Capabilities, Perception and Escalation", *American Political Science Review*, Vol. 91, No. 1.

- Monroe, Kristen R. (2001). "Paradigm Shift: From Rational Choice to Perspective", *International Political Science Review*, Vol. 22, No. 2.
- Neufeld, Mark. (1990). *Toward a Restructuring of International Relations Theory*, Carleton University: Unpublished PhD Thesis.
- Newcombe, Hanna. Alan Newcombe. (1969). *Peace Research Around the World*, Oakville: Canadian Peace Research Institute.
- Nicholson, Michael. (1987). "The Conceptual Bases of the War Trap", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 31, No. 2.
- Nicholson, Michael. (2000). "What's the Use of International Relations", *Review of International Studies*, Vol. 26.
- Olson, William C. A. J. R. Groom. (1991). *International Relations Then and Now: Origins and Trends in Interpretation*, London: HarperCollins Academic.
- Özlük, Erdem. (2005). "Şiddetle Damgalı Bir Asır", *Radikal Gazetesi*, 4 Ağustos.
- Park, Tong W. (1972). "The Role of Distance in International Relations: A New Look at the Social Field Theory", *Behavioral Science*, Vol. 17, No. 4.
- Patomaki, Heikki. (2001). *After International Relations: Critical Realism and the ReConstruction of World Politics*, London: Routledge.
- Platig, Raymond E. (1969). "International Relations As A Field of Inquiry", *International Politics and Foreign Policy*, ed., James Rosenau, New York: The Free Press.
- Rapoport, Anatol. (1957). "Lewis F. Richardson's Mathematical Theory of War", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 3.
- Revilla, Claudio Cioffi. (1990). *The Scientific Measurement of International Conflict: Handbook of Datasets on Crises and Wars 1495-1988*, London: Lynne Rienner Publishers.
- Reynolds, Charles. (1973). *Theory and Explanation in International Politics*, London: Martin Robertson Publishing.
- Riggs, Fred W. (1967). "The Theory of Political Development", James C. Charlesworth, (ed), *Contemporary Political Analysis*, New York: The Free Press.
- Rummel, Rudolph J. (1966). "Some Dimensions in the Foreign Behavior of Nations", *The Journal of Peace Research*, Vol. 3, No. 1.
- Rummel, Rudolph J. (1967). "Dimensions of Dyadic War, 1820-1952", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 11, No. 2.
- Rummel, Rudolph J. (1979). *Understanding Conflict and War Vol. 4 War, Power, Peace*, California: Sage Publications.
- Schafer, Mark. (2003). "Science, Empiricism and Tolerance in the Study of Foreign Policymaking", *International Studies Review*, Vol. 5.
- Schmidt, Brian C. (2002). "On the History and Historiography of International Relations", W. Carlsnaes, T. Risse, B.A. Simmons, (ed), *Handbook of International Relations*, London: Sage Publications.
- Schwab, Joseph J. (1960). "What Do Scientists Do?", *Behavioral Science*, Vol. 5, No. 1.
- Scott, Andrew M. (1958). "A Challenge-Response Theory of International Relations", *Political Research, Organization and Design*, Vol. 1, No. 4.

**Uluslararası İlişkiler Disiplininde Davranışsal Paradigmanın Anlamı, Kökeni Ve Çatışma
Çözümlemesi Örneğinde Davranışsalcılığın Katkısı**

Shapiro, Ian. Alexander Wendt. (1992). "The Difference that Realism Makes: Social Science and the Politics of Consent", *Politics and Society*, Vol. 20, No. 2.

Singer David J. (1964). "Soviet and American Foreign Policy Attitudes: Content Analysis of Elite Articulations", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 8, No. 4.

Singer, David J. (1960). "The Geography of Conflict: Introduction", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 4, No. 1.

Singer, David J. (1960). "Theorizing About Theory in International Politics", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 4, No. 4.

Singer, David J. (1961). "The Relevance of the Behavioral Sciences to the Study of International Relations", *Behavioral Science*, Vol. 6, No. 4.

Singer, David J. (1965). "Data-Making in International Relations", *Behavioral Science*, Vol. 10, No. 1.

Singer, David J. (1970). "From A Study of War to Peace Research: Some Criteria and Strategies", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 14, No. 4.

Singer, David J. (1990). "Variables, Indicator, and Data: The Measurement Problem in Macropolitical Research", David J. Singer, Paul F Diehl, (ed), *Measuring the Correlates of War*, Michigan: University of Michigan Press.

Singer, David J. Daniel S. Geller. (1998). *Nations At War: A Scientific Study of International Conflict*, Cambridge: Cambridge University Press.

Smoker, Paul. (1964). "Fear in the Arms Race: A Mathematical Study", *The Journal of Peace Research*, Vol. 1, No. 3.

Spegele, Roger D. (1996). *Political Realism in International Theory*, Cambridge: Cambridge University Press.

Spiro, Herbert J. (1967). "An Evaluation of Systems Theory", James C. Charlesworth, (ed), *Contemporary Political Analysis*, New York: The Free Press.

Sprinz, Detlef F. Yael W. Nahmias. (2004). *Models, Numbers and Cases: Methods for Studying International Relations*, Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Stoll, Richard J. (1982). "Let the Researcher Beware: The Use of the Richardson Equations to Estimate the Parameters of a Dyadic Arms Acquisition Process", *American Journal of Political Science*, Vol. 26, No. 1.

Tanrısever, Oktay. (2000). "Yöntem Sorunu: Gelenekselcilik Davranışsalcılık Tartışması", Atila Eralp, (ed), *Devlet Sistem ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar*, İletişim Yayınları: İstanbul.

Tanter, Raymond. James N. Rosenau. (1970). "Field and Environmental Approaches to World Politics: Implications for Data Archives", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 14, No. 4.

Thompson, Kenneth W. (1958). "Theory-Making in International Politics", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 2, No. 2.

Thompson, Kenneth W. (1970). "Policy and Theory in Quincy Wright's International Relations", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 14, No. 4.

Tickner, Ann. (2005). "Gendering a Discipline: Some Feminist Methodological Contributions to International Relations", *Signs*, Vol. 30, No. 4.

- Vasquez, John A. (1999). *Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalism*, New York: Cambridge University Press.
- Vincent, Jack E. (1983). *International Relations: Volume 4: Theory*, London: University Press of America.
- Waldo, Dwight. (1956). *Political Science in the United States of America: A Trend Report*, Paris: Unesco.
- Wallace, Michael D. (1979). "Arms Races and Escalation", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 23, No. 1.
- Wandycz, Piotr S. (1955). "The Theory of International Relations", *Review of Politics*, Vol. 17, No. 2.
- Webb, Keith. (1994). "Academics and Practitioners: Power, Knowledge and Role", Michel Girard, et al., (ed), *Theory and Practice in Foreign Policy Making: National Perspectives on Academics and Professionals in International Relations*, London: Pinter Publishers.
- Wendt, Alexander. (1998). "On Constitution and Causation in", *Review of International Studies*, Vol. 24, No. 5.
- Wolfers, Arnold. (1947). "International Relations as a Field of Study", *Columbia Journal of International Affairs*, Vol. 1, No. 1.
- Wright, Quincy. (1951). "The Nature of Conflict", *Western Political Quarterly*, Vol. 4, No. 4, 1951.
- Wright, Quincy. (1955). "International Organization and Peace", *Western Political Quarterly*, Vol. 8, No. 1.
- Wright, Quincy. (1957). "Design for a Research Project on International Conflicts and the Factors Causing Their Aggravation or Amelioration", *Western Political Quarterly*, Vol. 10, No. 2.
- Wright, Quincy. (1957). "The Value for Conflict Resolution of A General Discipline of International Relations", *Conflict Resolution*, Vol. 1, No. 1, 1957.
- Wright, Quincy. (1965). "The Escalation of International Conflicts", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 9, No. 4.
- Wright, Quincy. (1969). "The Form of A Discipline of International Relations", James Rosenau, (ed), *International Politics and Foreign Policy*, New York: The Free Press.